

УДК 316.613.5

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ТА ГІДНОСТІ ЯК ЦІННІСНИХ РИС ОСОБИСТОСТІ

Наталія Жигайло

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів 79000, Україна, kafilos@franko.lviv.ua*

Складність життєвих планів молодшої особистості залежить від багатьох обставин, коли духовність є важливим чинником, оскільки вона безпосередньо пов'язана зі світоглядом, прагненнями, ідеалами й зумовлює життєвий вибір і шлях людини. У праці над формуванням національної самосвідомості й гідності як ціннісних рис особистості медичного працівника закладається розвиток і розуміння складових духовності молоді.

Ураховуються характеристики компонентів національної самосвідомості й гідності, опора робиться на вагому проблему національного виховання. Такою повинна бути провідна ідея освіти.

Ключові слова: національна самосвідомість, національна гідність, виховний ідеал, система вартостей, риси особистості, молодь, ціннісні орієнтації, духовні цінності, менталітет, самоідентифікація.

У ринкових умовах перед молоддю України постає чимало проблем. Однак юнаки й дівчата, порівняно з іншими соціальними групами суспільства, мають найбільшу соціальну, фахову й життєву перспективу, оскільки здатні швидше оволодівати новими знаннями, професіями й спеціальностями, що необхідні при переході до ринкових відносин. Молодь – не тільки суб'єкт, а й нащадок матеріальних і духовних багатств суспільства, творець нових, прогресивніших і демократичних суспільних відносин. Вона повинна бути готовою до відтворення, розвитку і матеріальних, і духовних благ, культури своєї нації, народу. Саме це і робить її основою прогресивного розвитку людства.

Складність життєвих планів молодшої особистості залежить від багатьох обставин, коли духовність є важливим чинником, оскільки вона безпосередньо пов'язана зі світоглядом, прагненнями, ідеалами й зумовлює життєвий вибір і шлях людини.

Отже, доцільно зауважити, що молоде покоління має свою власну, властиву ХХІ ст. філософію життя й відповідні ціннісні орієнтації.

Саме тому педагогічна громадськість усього світу спрямовує свої зусилля на гуманізацію, демократизацію відносин, відкритість досвіду інших, особистісну зорієнтованість виховного процесу. З цих позицій принциповими для педагогіки стають філософські, наукові, християнські концепції про людину, її суть, природу, еволюцію людства, які й орієнтують педагогів на виховання людини, спроможної

Формування національної самосвідомості та гідності як ціннісних рис особистості 453
вирішити основні протиріччя людського існування як сьогодення, так і в майбутньому.

Новий підхід до людини в рамках духовної (християнської) педагогіки й психології, який знаходить усе більше розповсюдження, висуває вимоги до розробки й здійснення програми морального й культурного відродження суспільства; відновлення цінності родини й особистості в людині, морального й духовного чинників у ній; розповсюдження християнської педагогіки як основи морального й релігійного виховання.

Увесь пройдений людством шлях засвідчує, що основним стрижнем, завдяки якому формується людська особистість, може бути лише вся сукупність ідеалів, котрі визначила й оберігає впродовж віків релігія. Це констатуємо особливо тепер, незважаючи на всі тенденції секуляризму в Європі й Америці, на всі досягнення науки, яка нібито “доводила свою несумісність з релігією”, незважаючи, зрештою, на проголошувану “потребу повторної євангелізації” згаданих регіонів планети. Тим паче, що історичний досвід переконує нас: якраз релігія була і є тим стабілізуючим фактором, унаслідок якого зростає й помножується добробут суспільства. Це засвідчують висловлювання видатних діячів та мислителів.

Сократ (469–399 до н.е.), давньогрецький філософ: “Наймудріші та найсильніші народи є водночас найбільш релігійними”.

Джордж Вашингтон (1732–1799), перший президент США: “Віра, релігія і моральність – це необхідні підпори усякого добробуту і ладу. Не є приятелем вітчизни той, хто підкопує оті підвалини людського щастя. Розум і досвід показують нам, що моральність без віри не може існувати”.

Густав Фехнер (1801–1887), німецький фізіолог: “У Бозі заспокоюється душа моя. Оскільки Бог живе, то й я живу. Я не можу існувати, якщо Він не посприє мені”.

Чарльз Дарвін (1809–1882), англійський біолог, природодослідник: “Я ніколи не заперечував існування Бога. Я думаю, що теорія еволюції сумісна з вірою. Але неможливо довести, що прекрасний безмежно дивуючий космос, як і людина в цьому космосі, зовсім випадкові”.

Володимир Вернадський (1863–1945), засновник і перший президент Української Академії наук, основоположник геохімії, біогеохімії, радіогеології: “Релігійні ідеї – провідні ідеї, очевидно, на багато століть, якщо не тисячоліть – передавали філософським інтуїціям та узагальненням”.

Отже, маємо святий обов’язок допомогти кожному юнакові й дівчині усвідомити, що Творець вивів на сцену світової історії сотні різних народів, аби кожен із них зіграв на ній свою певну роль, збагативши скарбницю вселюдської духовної культури чимось своїм, неповторним, на що лише він, цей народ, отримав певний талант і покликання. Сприяння розвитку того чи іншого народу – це співдіяння з Творцем у реалізації Його задуму. І, навпаки, намагання обмежити духовний і фізичний розвиток народу є важким гріхом супроти свого Творця. Що ж конкретно стосується нашого національного життя, то, перефразовуючи вчителя, скажемо: “На Страшному Суді Творець запитає кожного українця: “Чому ти в поті чола

свого не орав свою ниву, чому не засівав її і на ній не збирав урожай? Чому тягнуло тебе на ниву чужу примножувати не своє, а чуже добро?"

Актуальним завданням кожного навчального закладу є формування національної самосвідомості й гідності студентської молоді.

Національна самосвідомість – це усвідомлення особистістю себе (конкретною особистістю) як частки певної національної (етнічної) спільноти й оцінка себе як носія національних (етнічних) цінностей, що склалися в процесі тривалого історичного розвитку національної спільноти, її самореалізації як суб'єкта соціальної дійсності. Національній самосвідомості конкретної особистості, як і самосвідомості усіх представників нації, з якою дана особистість себе ідентифікує, притаманні прагнення до самовираження й самореалізації своєї національної сутності, неповторності, потреба зайняти гідне місце серед інших національних спільнот і зробити помітний внесок у розвиток людської історії.

Цілком зрозуміло, що прагнення кожної нормальної, цивілізованої національної спільноти до виявлення та реалізації своїх національно-своєрідних особливостей органічно поєднується із потребою щодо виявлення й розвитку в собі загальнолюдських характеристик.

Національна гідність – невід'ємний атрибут формування національного життя молоді та найбільш характерна ознака національної належності.

Національна гідність ґрунтується на розумінні значимості усього позитивного в національному житті народу, а в цьому позитивному – того, що створюється нацією і що вона одержує в процесі міжнаціонального спілкування. Говорячи про почуття національної гідності, слід урахувати й те, що в Україні довгий час виховувався нігілізм до історичних надбань рідної культури, історії, мови.

Прагнення до відновлення й утвердження історичної правди в галузі національних відносин постійно натикалося як на агресивні перепони великодержавного шовінізму, так і на флюгерство, фарисейство, нігілізм деяких "послідовних інтернаціоналістів". Заскорузлість імперського мислення можновладці використовували для того, щоб посіяти недовір'я між націями, які живуть в Україні, викликати негативне ставлення до мови, історії, культури, традицій, звичаїв українського народу.

Найпарадоксальнішим було те, що відчуженість, абстрактний підхід до культури й історії народу подавалися як прояв інтернаціоналізму, а піклування про збереження мови, пам'яток культури, національного духу розглядалося як вузьколобий патріотизм, який у недалекому минулому іменувався не інакше, як націоналізм.

Тоталітарна система не була зацікавлена у формуванні національної гідності й історичної пам'яті громадян, у подоланні національного нігілізму, у вихованні глибокої шани до української мови, культури, землі своїх предків.

А між тим, національна гідність найбільше проявляється в глибокій повазі до всього того, що створено народом, насамперед до його культури, мови, історії, традицій, звичаїв. Національна гідність передбачає шанувати все те, що було національно-вартісним у житті попередніх поколінь і становить значущий інтерес у

сучасний період, коли відкрилася реальна можливість усебічно розвиватися на рідній, національній основі.

Національна гідність у незалежній Українській державі набирає особливого значення, бо передусім вона пов'язана з любов'ю до рідної землі, батькової хати, до рідної мови, поваги до старших. Це благородне почуття передається з покоління в покоління з молоком матері, з мелодією народної пісні. Національна гідність проявляється у відчутті приналежності до свого народу, усвідомленні, що ти його плоть і кров, а також – у прагненні пізнати, зберегти й передати його духовні надбання в спадок прийдешнім поколінням.

Саме в медичному закладі, який покликаний готувати випускників фахових спеціальностей для праці з людьми, майбутній працівник повинен збудувати найперше в собі храм душі, розуму й серця, складовими якого є любов, радість, мир, терпеливість, доброта, милосердя, віра, стриманість, лагідність, мудрість. Розглянемо окремо ці риси.

Джерелом цих духовних цінностей є вміння почерпнути з книги Буття – Святого Письма стрижень духовності для кожного з нас – Любов. Адже із самого задуму Творця в основі взаємин Бога з людиною та між людьми міститься Любов. Ісус Христос показав нам приклад Любові: “Любіть один одного. Як я Вас полюбив, так любіть один одного Ви” [Йоан 15:12].

Не менш важливою основою особистості є почуття радості. Вона є властивістю серця. Чи ж означає це, що небалакучі люди або люди, які не виражають своїх емоцій, завжди не мають радості? Ні. Відчуття радості – це внутрішня незмінність, чутливість серця нової християнської особистості.

Народне прислів'я гласить: “Нехай той іде на війну, хто не знає, що таке війна!” Щоб знищити війну, спочатку слід змінити склад розуму людини. Двадцять століття не можна назвати століттям миру. Мир має бути результатом відсутності ненависті, пожадливості й зростати в серці й житті кожного.

Терпеливість – це те, що робить віра. Чому ми повинні бути терпеливими? Тому, що терпеливість допомагає нам не нарікати, коли хтось чи щось нас дратує. Ми живемо у світі, де терпеливість є рідкісною рисою. Першопричина нетерпеливості сьогодні – це те, що наше покоління живе в тяжкі часи, де панують зло, егоїстична система. Якщо ми будемо терпеливі, тоді будемо уважнішими, а не дратівливими й критичними. Неконтрольований, дикий гнів може спричинити тяжкі технічні й фізичні хвороби, смерть. Терпеливість сприяє любові й миру.

Доброта – це дар любові до інших людей. Іноді доброта сильніша від правди. Усі ми любимо мати справу з розумною людиною, яка зважає на наші обставини, допомагає нам і не вимагає від нас того, що не в наших силах. Останнім часом ми все більше переконуємося, що люди навколо нас стали злими, а коли немає поваги один до одного, не може бути й духовного життя.

Милосердя передбачає особисті вчинки доброзичливості не лише на користь бідних чи нужденних і всіх близьких. Сьогодні мільйони людей почувають себе безпомічними, нужденними, нікому не потрібними. Однак, Христос кожному з нас каже: “Все буде добре для тебе, якщо все буде ради мене!”

Отож, найдієвіша молитва, яка блискавично йде до Бога, – це допомога тим, хто потребує її. Моліться. Виробляйте молитовне правило. Не порушуйте ритму молитви. Просіть і вірте. “Бог, – каже Христос, – чує молитву віри, і коли ви просите з вірою – одержите!”

Віра – це тверда переконаність у можливості здійснення очікуваного без очевидного доказу. Віра ґрунтується на фактах, дійсності, правді. Людина, котра має віру, має гарантії, що всі Божі обіцянки справді виконуються. Чимало людей думають, що вірять у Бога, однак віра, що існує лише на словах, є такою ж безжиттєвою, як і мертво тіло. Віра повинна спонукати нас до дій. Вона не тільки робить нас сердечними й милосердними, але й породжує інші добрі діла. Як тіло без духу мертво, так і молитва – без віри.

Стриманість – це здатність оволодіти собою, своїми емоціями, бажаннями, пристрастями. Мусимо приборкувати емоції заради вищих ідеалів і почуттів. Стриманість мусить бути і в споживі. Святі духовні отці радять: не наїдайся до ситості шлунка; коли їсте – завжди залишайте місце для Духа Святого. А ще народне прислів'я наголошує: не май таких друзів, для яких дружба ґрунтується на ситих столах.

Лагідність відвертає гнів. Ми завжди повинні пам'ятати, що себелюбством, гордістю шкодимо самі собі. Лагідність – це плід духу, який сприяє щастю. Щасливі ті сім'ї, де панують любов і лагідність. Лагідність є рисою мудрості. Майбутнім медичним працівникам обов'язково належить бути лагідними, поміркованими, сповненими чуйного ставлення до людей.

Мудрість – це вміння успішно використовувати знання, досвід, щоб розв'язати необхідні проблеми, відвернути небезпеку. Розум і серце є двома найважливішими дарами, які має людина. Пам'ятаймо, що спочатку було Слово. І Слово то є Бог. Тому жодна зброя немає такої сили, як слово. Слово дарує нам друзів, у душі поселяє мир і любов. Слово провокує війни, породжує ворогів, ненависть, злобу. І тому кожне слово, що вилітає з наших уст, слід зважувати на терезах власної совісті і власної мудрості, аби потім боляче не було!

Національна самосвідомість особистості – феномен, який слід розглядати не лише з погляду інформативного компонента (знання мови, історії й культури свого народу), а й з урахуванням її ціннісних складових, що в структурі самосвідомості визначають внутрішні детермінанти вчинків, є орієнтирами в цілеспрямованих осмислених діях людини.

Основою формування національних цінностей особистості є морально-світоглядні цінності українського етносу.

В структурі їх змісту можливі такі компоненти: 1) гармонія (гармонія життя, внутрішнього світу, міжособистісних стосунків, відносин з природою); 2) добро (добро як істина, вище благо, глибока віра в перемогу добра над злом, добротворчість, милосердя, гуманізм); 3) свобода (внутрішня свобода, волелюбність, визнання неповторності людської індивідуальності, нетерпимість до рабства, свобода волевиявлення); 4) справедливість (щирість, правдивість, прагнення до істини, соціальної справедливості, віра у Вищу справедливість); 5) сім'я як першооснова

розвитку й формування особистості, духовного, культурного, економічного розвитку суспільства; 6) народ (повага до трудового народу, вміння осмислювати історію, культуру, традиції та моральні цінності свого народу, віра в його духовні сили, прагнення до того, щоб український народ посів гідне місце в цивілізованому світі); 7) Україна (патріотичні почуття, прагнення до зміцнення державності, економіки, культури, готовність віддати всі зусилля для блага Вітчизни).

Підготовка молодих спеціалістів, які відповідають сучасним вимогам національної ідеї, немислима без набування творчих навичок і вмінь.

Значне місце у формуванні людської гідності й національної самосвідомості майбутніх працівників медицини належить лекційним, семінарським, лабораторним і практичним заняттям з психології. Саме під час них студенти повинні пройти важливі стадії наукової роботи: засвоїти основні методи вивчення явищ, спостерігати ці явища та виявляти їх властивості, зв'язки з іншими явищами, оволодіти методикою вивчення явищ шляхом експерименту; ознайомитися з правилами ведення наукових досліджень (побудова наукової гіпотези, перевірки її комплексом методів і відповідних методик, доказами на основі статистичної обробки, пояснення отриманих даних і висновків) про теоретичні і практичні аспекти проблеми.

Після ознайомлення з правилами дослідження кожен студент одержує практичні завдання, наприклад, складання дерева роду й родоводу. Кожен повинен знати своє походження, батьків, дідів і прашчурів. Переважно – до сьомого коліна. Перше коліно – я; друге – батько й мати; у третьому коліні маємо два дідусі та дві бабусі; у четвертому – чотири прадіди і чотири прабабусі; у п'ятому – вісім прапрадідів і прапрабабусь; у шостому – 16 прапрапрадідів і 16 прапрапрабабусь; у сьомому коліні ми налічуємо 32 прашчурі і 32 прашчурки. Оце і є дерево роду. У його верхів'ї розгалужується 32 гілки материнських і 32 – батьківських. Побіжно зауважимо, що рівно стільки зубів має доросла людина. Отже, кожний корінчик треба знати досконало.

Студенти отримують низку інших дослідницьких завдань. Наприклад, після вивчення теми “Роль і значення рідної мови в сімейному вихованні” вони мають завдання: навести приклади з науково-педагогічної літератури про думки й висновки вчених, значення української мови й мовлення в житті та діяльності людини; зібрати народні приказки, казки, легенди, міфи. При вивченні теми “Національне виховання в сім'ї” студенти під час практичного заняття обирають постать українського національного героя як приклад-ідеал для наслідування поведінки – зразка сімейного виховання. Вивчивши тему “Значення релігійного виховання в сім'ї”, студенти мають підтвердити значущість та зміст християнської моралі й етичних норм виховання в сім'ї власними словами, міркуваннями вчених і митців, крилатими висловами уславлених людей.

Під керівництвом викладача студенти готуються до наукових досліджень: будують гіпотези, вивчають методи й методики її перевірки, розробляють схеми збирання матеріалу, підбирають способи статичної обробки одержаних якісної та кількісної характеристики їх результатів.

На підсумковому занятті студенти виступають з творчими працями, роблять наукові висновки в курсових і дипломних проектах, які підтверджують теоретичні положення, практичну значущість одержаних результатів і творчих самостійних доробків у цілому.

Науково-пізнавальна позиція й наслідування Христа підносить молоду людину на величні висоти: "Хто здобуває мудрість, той любить свою душу, хто розум пильнує, той знайде добро" (Приповідки 19:8).

Праця над собою створила велетнів, про яких ідеться у Старому Завіті – Йосипа, Мойсея, Давида, у Стародавньому Світі – Платона, Аристотеля, у християнському світі – Івана Златоустого, Івана Дамаскина, Тому Аквінського, в історії церкви святих – Антонія Печерського, Йосафата Кунцевича, Андрея Шептицького, Йосипа Сліпого. Ці постаті – приклад мужності, чесності, сили волі, самозречення.

Щоденне життя молодой людини подає сотні малих нагод до самозречення, до сили у володінні собою: хтось тебе висміяв, а ти його не передражнюєш; хтось тебе зневажив, а ти не віддаєш тим самим; не маєш бажання до науки, проте вчишся; не любиш виконувати дорученої справи, але все-таки прагнеш бути сумлінним у виконанні обов'язку; маєш різні розваги, а ти ставиш обов'язок на першому місці. Лише такими зусиллями можна зміцнити свою волю і виявити силу духу.

На дорозі самозречення слід пам'ятати: терпеливість зродить пальму перемоги. У прямуванні до людської гідності є низка головних засад, які повинна опанувати українська молодь, тим більше молодь, котра готова стати на захист людини, на захист її здоров'я, – майбутній працівник медицини [4]. Далі подаємо перелік цих національно-християнських засад:

Щодо Бога: 1) в усьому бути вірним/вірною Богові і Його законам; 2) обороняти Христову віру й бути її апостолом/апостолкою.

Щодо Батьківщини й рідного народу: 1) намагатися якнайкраще пізнати все минуле й сьогочасне Батьківщини і предків; 2) шанувати й зберігати в особистому й товариському житті все рідне, у сфері віровизнання – свій обряд, як і в освітньо-національній – звичаї і пам'ятки; 3) любити рідну мову, говорити нею завжди в родинному домі й де тільки можливо у своєму товаристві; 4) на вибраному або визначеному становищі працювати для добра й слави рідного народу.

Щодо ближніх: 1) допомагати ближнім і боронити тих, які не можуть або не вміють оборонятися; 2) бути чемним/чемною, привітним/привітною, увічливим/увічливою; 3) поводитись так, як вимагаєш цього від ближніх; 4) шанувати чужу власність; 5) зберігати спокій у гніві; 6) бути справедливим/справедливою і безстороннім/безсторонньою; 7) нікого не судити, не обмовляти й не висміювати; 8) завжди й усюди говорити правду; 9) бути певним/певною в бесіді й починаннях; 10) бути слухняним членом/членкинею зорганізованого товариства і своєї спільноти; 11) не бути під впливом зла й протиставлятися моральному зіпсуттю оточення.

Щодо себе самого/самої: 1) бути стриманим/стриманою і ощадним/ощадною; 2) дбати про здоров'я; 3) бути завжди веселим/веселою і керува-

тись добрими думками; 4) зберігати рівновагу духу й не впадати у зневіру; 5) володіти собою, думками, словами й ділами; 6) різьбити характер і переборювати свої пристрасті, нахили й хиби; 7) бути завжди вірним/вірною моральним засадам; 8) краще вмерти чесною людиною, аніж жити підлою.

Щодо праці: 1) пам'ятати, що праця – це одне з найважливіших завдань людини; 2) сумлінно, старанно й точно виконувати обов'язки; 3) бути витривалим/витривалою в праці; 4) використовувати час, не гайнувати його на пустошах і не забирати його в інших; 5) бути точним/точною в кожному ділі.

Щаслива та молодь, яка у віці розквіту знайде світлого провідника й зможе розкрити в собі глибини душі. Хай добрим напуттям у цьому будуть наступні слова: "Душу свою спрямував я до мудрості, і в чистоті знайшов її: з нею придбав я знання від початку, – тим то й полишений я не буду" (Сирах 51:20).

Тож вимагаючи, щоб навколо нас запанував закон, однаковий для всіх, маємо думати про те, що й ми будемо Собор – нашу Державу, у якій збудеться одвічне прагнення українців: найповніше реалізувати задум Творця про кожного з нас. "Не щоб хизуватися перед іншими народами, мовляв, ми кращі за них. Але щоб поставити велетенську крапку над „нашим вічним скиглінням" [5].

Маємо домогтися, щоб молодь запам'ятала сказане римським філософом Сенекою майже 2000 років тому: "Найбільше лихо у світі – брак сорому". Найбільшим соромом для нас є те, що, отримавши від Творця найкращі у світі землі, ми все ж залишаємось на них жебраками і навколишній світ показує на нас пальцями: "Ось як не треба жити..."

Звичайно, кожного з нас хвилює питання: чому у світі так часто переважає зло? Роздуми над ним подекуди приводять до сумнівів щодо існування Бога – Творця такого недосконалого світу. Маємо довести до усвідомлення кожного студента, що відповіді на це "питання Іова" не існує, не дав її і Христос (точніше, дав Своїм особистим прикладом, підкорившись стражданню). І, за словами о. Івана Ортинського [8], кожен з нас має право, а то й обов'язок уникати та віддаляти від себе страждання й продовжувати своє життя найбільше. Але якщо Божою волею є те, чого нам не уникнути, то ми повинні приймати його з довірою до свого Творця. Бо "хрест не є остаточним словом, бо хресна дорога не закінчується в гробі, а постає світлом воскресіння".

Маємо з розумінням сприйняти слова відомого проповідника З. Греєма: "Страждання – доля усіх людей. Людина не шукає в житті страждання, воно приходить само... Коли минають вітри страждань, ми вже інші, ніж до страждань. Людина може пізнати, що таке страждання лише тоді, коли сама пройде через нього. Часто, лише оглядаючись назад, ми починаємо розуміти сенс і цінність страждання.

Чи зауважували ви таку закономірність, що ті, хто виявив великий вплив на суспільство, страждали більше за інших. Страждання розкриває приховані глибини характеру і звільняє невідомі сили. Люди, які проходять життям, не торкнувшись печалі й болю, бувають поверхові у своїх поглядах. Страждання наче роз-

пушують ґрунт нашої душі, розкривають у ній глибини, які дають більше сили для досягнення мети. Лише глибоко скопана земля може принести багатий урожай..."

Такою, очевидно, має бути наша провідна ідея освіти: виховання людини, що почуває себе дитиною Божою, особистістю, котра сповнена поваги до інших народів з їх мовами, віруваннями і звичаями, але яка розуміє покликання зростати духовно й допомагати в цьому іншим, не шкодуючи для них праці й щедрості своєї душі, яка, врешті-решт, сміливо долає життєві труднощі й терпляче сприймає випробування долі, знаючи, що з нею завжди і скрізь її Творець – джерело її сили, її опора і надія.

-
1. *Боришевський М.* Національна самосвідомість у громадянському становленні особистості. К., 2000.
 2. *Василькевич Х.* Проблеми релігії у відродженні духовності молоді // *Державність*. 1994.
 3. *Вишневський О.* Сучасне українське виховання. Л., 1996.
 4. *Дидра М.* Бог, Церква і молодь: проповіді. Л., 1998.
 5. *Донцов Д.* Дух нашої давнини. Дрогобич, 1991.
 6. *Климишин І.* Наука і релігія: протистояння чи взаємодоповнення? Івано-Франківськ, 1991.
 7. *Максименко С.* Основи генетичної психології. К., 1988. С. 220.
 8. *Ортинський І.* Стрижень українського буття. Рим, Мюнхен, Фрайнбург, 1991.
 9. *Пірен М.* Основи етнопсихології: Підручник. Вид. 2-е, доп. К., 1998.
 10. *Святе Письмо Старого та Нового Завіту*. 1990.
 11. *Франко І.* Одвертий лист до галицької української молоді // *Зібр. творів у 50 т.* Т. 45.
 12. *Християнська етика і мораль – основа суспільства*. М., 1994.
 13. *Янів В.* Нариси до історії української етнопсихології. Мюнхен, 1993.

DEVELOPMENT OF NATIONAL SELF-CONSCIOUSNESS THAT OF ADVANTAGE AS VALUES OF QUALITIES OF THE PERSON

Nataliya Zhyhailo

*Ivan Franko National University of Lviv, Universytetska Str., 1
Lviv 79000, Ukraine, filos@franko.lviv.ua*

The complexity of vital plans of a young person depends on many circumstances, where spirituality is an important criterion, as it is directly connected with the ideals, and predetermines a vital way of a man.

Taking into account the characteristics of the components of national self-consciousness and advantages, special attention is paid to the important problem of national education.

Key words: national self-consciousness, national advantage, ideal of education, system of values, feature of a person, values of orientation, spiritual values, mentality, self-identification.

Стаття надійшла до редколегії 21. 01. 2002

Прийнята до друку 10. 05. 2003